

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ

Україно моя вишивана:

етнокультурний та освітньо-виховний
потенціал української вишиванки

**Збірник тез
Міжнародної науково-практичної
онлайн-конференції, присвяченої
Всесвітньому дню вишиванки**

16 травня 2024 р.

(електронне видання)

Київ
Педагогічна думка
2024

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ

**«Україно моя вишивана:
етнокультурний та освітньо-виховний
потенціал української вишиванки»**

**Збірник тез
Міжнародної науково-практичної конференції,**

присвяченої Всесвітньому дню вишиванки

16 травня 2024 р.

(електронне видання)

За загальною редакцією Н. Богданець-Білоskalенко

Київ
Грамота
2024

УДК 37.017:39:008(477)(043.2)

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 7 від 21 червня 2024 року)*

Редакційна колегія:

Богданець-Білоskalенко Наталія Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України; професор Ізмаїльського державного гуманітарного університету;

Атаманчук Вікторія Петрівна, доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник відділу інформаційно-дидактичного моделювання Національного центру «Мала академія наук України»; головний науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України.

Рецензенти:

Кічук Надія Василівна, доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Попова Людмила Олександрівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України.

Україно моя вишивана: етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки: зб. тез Міжнародної науково-практичної конференції, 16 травня 2024 р./ за заг. ред. д. пед. н. Н. І. Богданець-Білоskalенко (електронне видання). Київ : Грамота, 2024 - 219 с.

ISBN 978-966-349-984-0

До збірника увійшли тези учасників V Міжнародної науково-практичної конференції «Україно моя вишивана : етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки» (16 травня 2024 року), присвяченої Всесвітньому дню вишиванки.

У роботах розглянуто питання, пов'язані з різними аспектами етнокультурного та освітньо-виховного потенціалу української вишиванки: традиційні техніки вишивки різних регіонів; культура носіння й дослідження вишиванки українською інтелігенцією кінця XIX – початку XX століття; формування національно-культурної ідентичності сучасної молоді; формування культурної компетентності у здобувачів освіти; інтерпретація та використання символів вишиванки в шкільному освітньому процесі; потенціал української вишивки в системі інклюзивної освіти дітей із особливими потребами; вишиванка в культурі України та національних спільнот; досвід збереження українських традицій у діаспорі та багато інших питань.

Збірник адресовано науковцям, науково-педагогічним працівникам, педагогам, докторантам, аспірантам, студентам, практикам освітньої галузі та всім, хто цікавиться освітою, долею України, її традиціями та культурою.

УДК 37.017:39:008(477)(043.2)

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

ISBN 978-966-349-984-0

© Інститут педагогіки НАПН України, 2024
© Грамота, 2024

комунікаціях в етнокультурному контексті; розробити стратегії професійної взаємодії в міжкультурному середовищі.

Література

1. Баовень, Л. Поняття етнокультурної компетентності здобувача освіти. *Освітологічний дискурс*, 2022. Вип. 3-4(38-39), С. 93–106. URL: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.346> (дата звернення: 30.04.2024).
2. Березюк О.С. Формування етнокультурної компетентності особистості в системі професійного навчання: наук-метод. зб. Проблеми освіти. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. Вип. 85. С. 37-41.
3. Nahachewsky Andriy. Key Conceptual Threads in Ukrainian Canadian Ethnography. *East/West Journal of Ukrainian Studies* 5 (1):91 March 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/323973834_Key_Conceptual_Threads_in_Ukrainian_Canadian_Ethnography (дата звернення: 28.04.2024).
4. Potvin, M., Borry-Anadon, C., Larochelle-Aude, J., Armand, F., Beck, I.A., Cividini, M., Chastene, M.-H. Report on taking into account ethno-cultural, religious and linguistic diversity in professional orientations and skills in teacher training. Montreal: Interuniversity Task Force on Intercultural and Inclusive Skills in Education, Diversity and Equity Training Observatory, 2015. URL: <https://www.cairn.info/revue-journal-of-international-mobility-2016-1-page-91.htm> (дата звернення: 01.05.2024).

Віталій Городецький,
аспірант кафедри дизайну і теорії мистецтва
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна)
vitaliy.gorodetskiy@pnu.edu.ua

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГУЦУЛЬСЬКИХ ТРАДИЦІЙНИХ ПРИКРАС ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ОДЯГУ

Гуцульські традиційні прикраси, відомі своїми вишуканими візерунками, протягом століть відігравали значну роль в українському національному одязі. Прикраси, виготовлені з кольорових металів, бісеру та інших матеріалів, не лише підкреслювали красу та статус своїх носіїв, але й несли в собі глибоке символічне значення.

Природні умови на передгірних і гірських територіях Карпатського регіону визначали відповідні сфери господарської діяльності, побуту, соціальних відносин. Зокрема, крім скотарства, гуцули розвивали і домашні промисли. Окремим видом якого було мосяжництво – (від пол. *mosiądz*, чес. *mosaz*, слов. *mosadz* – жовта мідь, латунь) лиття з кольорових металів.

В цілому ливарництво – це втілена краса, що власне відрізняє людську історію від всіх інших типів розвитку. Завдяки красі матеріалу, таланту і технічній майстерності

виконавця, литі вироби з кольорових металів набувають вишуканості, високої художньої цінності, особливої виразності.

Як і всюди в Україні, прикраси були невід'ємною частиною жіночого вбрання в Карпатах. Гуцулки носили металеві намиста, персні, браслети з мідних ланцюжків та сплетені з кольорової вовни, серед яких найпоширенішими шийними прикрасами були намиста зі срібних монет і металевих хрестиків так званих «згарди», які були поширені ще за часів Київської держави [2, с. 353].

Із часом гуцульські прикраси зазнали значних мистецьких та технологічних трансформацій, адаптуючись до нових модних тенденцій та культурних впливів.

Цей процес еволюції можна простежити за кількома окремими ключовими напрямками. Найперше слід відмітити зміну матеріалів та технологію виготовлення. Традиційно гуцульські прикраси виготовлялися з таких матеріалів, як мідь, латунь – «мосеж» (червона і біла), нейзильбер, сталь, томпак, латунні й нейзильберові бляхи, зрідка срібло [3, с. 48]. На сьогодні до цих матеріалів додалися нові, більш дорогоцінні – срібло, золото, кольорові гарячі емалі, коштовне каміння тощо. Водночас, з'явилися нові технології виготовлення, такі як 3D моделювання, вакуумне лиття за виплавлюваними моделями, гравірування, емалювання, що дозволило створювати більш складні та вишукані прикраси.

Віддавна, традиційні гуцульські прикраси прикрашалися геометричними візерунками, рослинними мотивами, зображеннями тварин та солярними символами, що несли в собі глибоке символічне значення. З часом ці візерунки еволюціонували, переймаючи елементи інших культурних традицій. Хоча вони застосовуються сучасними ювелірами, художниками, але їхній зміст в деяких випадках втрачений. Адже не кожен майстер свідомо застосовує ту давню орнаментику. Бувають випадки, що орнамент створений хаотично, без розуміння його суті.

Сучасні гуцульські майстри також активно використовують інтернет-маркетинг та соціальні мережі, щоб просувати свої роботи та знаходити нових покупців. Це дозволило їм вийти на міжнародний ринок та зробити гуцульські прикраси доступними для людей з усього світу.

Відтак, вплив інноваційних технологій на гуцульські прикраси є неоднозначним. З одного боку, вони дозволили майстрам створювати більш складні, витончені та

оригінальні твори, збагативши палітру гуцульського ювелірного мистецтва. З іншого боку, існує ризик втрати автентичності та унікальних особливостей гуцульських прикрас, якщо традиційні методи та техніки будуть повністю витіснені новими технологіями.

Гуцульські прикраси – це не просто красиві аксесуари, це твори мистецтва, які розповідають історію про багату культуру та традиції українського народу. Завдяки таланту та майстерності гуцульських майстрів, а також розумному використанню інноваційних технологій, це мистецтво продовжує жити та розвиватися, чаруючи людей з усього світу своєю красою та унікальністю.

Гуцульські прикраси продовжують впливати на сучасну моду, як в Україні, так і за кордоном. Їхні візерунки та орнаменти використовуються дизайнерами одягу, аксесуарів та інтер'єрів. В сучасних умовах війни – гуцульські прикраси та український національний одяг, стали символом єднання для українців у всьому світі. Вони використовуються під час національних свят, фестивалів та інших культурних заходів, щоб підкреслити свою ідентичність.

Традиційне мосяжництво Гуцульщини характеризується високим рівнем професіоналізму, оскільки носіями традицій карпатського регіону створені унікальні художні вироби з кольорових металів. Давнє мистецтво ливарництва пройшло тривалий шлях розвитку і, спираючись на традиції і знання народних майстрів, продовжує розвиватися в сучасних творах Прикарпатських художників: Всеволода Бажалука, Віталія Городецького, Василя Васкула, Віктора Богаченка та інших.

Важливо, щоб сучасні майстри знаходили баланс між використанням інноваційних технологій та збереженням традиційних методів. Це дозволить їм створювати нові шедеври, які не лише будуть красивими та вишуканими, але й збережуть автентичність та унікальні особливості гуцульського металірства.

Література

1. Боньковська С. Художній метал // Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат : у 4х т. Т. 2. Етнологія та мистецтво. Львів, 2006. С. 727-751.
2. Стельмащук Г. Народне вбрання // Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат : у 4х т. Т. 2. Етнологія та мистецтво. Львів, 2006. С. 317-365.
3. Суха Л. Художні металеві вироби українців Східних Карпат другої половини XIX – XX ст. Київ, 1959. 140 с.

4. Тищенко М. Металеві гуцульські прикраси та їх орнаментика. *Народний дім*. 1993. №2. С. 31-37.

5. Франк І. Нагрудні прикраси Гуцульщини в контексті збереження та розвитку народних традицій. *Народознавчі зошити*. № 5 (137), 2017. С. 1169 – 1172.

Олена Горошкіна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу навчання української мови
та літератури Інституту педагогіки НАПН України
olenagoroshkina@gmail.com

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: українська мова, соціокультурний аспект, профільна школа

В умовах глобалізованого інформаційного суспільства мета і завдання шкільного курсу української мови стають складнішими, розширюються функції предмета. Українська мова є не тільки засобом спілкування, а й потужним інструментом розвитку, пізнання, соціалізації, адаптації особистості. У цьому контексті перед учителями стоїть надзвичайно важливе завдання – сформувати компетентного мовця, який не просто знає мову і може нею вправно користуватися, а людину, яка усвідомлює цінність мови, її функції, дбає про її розвиток.

Навчання української мови в профільній школі розглядаємо як процес формування компетентного мовця, що має цілеспрямовану професійну спеціалізацію.

Специфіка профільного навчання зумовлює виокремлення таких аспектів: функційного, що впливає на відбір відомостей, спрямованих на формування в учнів умінь інформаційної взаємодії, урахування динамічності змісту навчання української мови в умовах полікультурного середовища та функціонування електронних засобів спілкування; діяльнісного, що передбачає систематичне залучення учнів до самостійної, частково-пошукової, дослідницької, текстотвірної та інших видів діяльності; соціокультурного, спрямованого на формування національної ідентичності учнів-патріотів своєї держави, які усвідомлюють цінність мови, її значення.

Без урахування соціокультурного аспекту неможлива реалізація мети навчання. Учні мають здобути системні знання про національний характер, суспільно-державний

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	3
Ольга Анікєєва	6
<i>Досвід формування етнокультурної компетентності молодших школярів</i>	
Вікторія Атаманчук	9
<i>Філософські параметри української вишивки</i>	
Надія Бабій	11
<i>Адаптація творів народного мистецтва для людей із вадами зору. Досвід створення тифлографічних макетів для музейних колекцій</i>	
Василь Балушок, Марина Олійник	14
<i>Вишита сорочка українців: спростування деяких фейків через екскурс у письмові згадки</i>	
Людмила Березовська	17
<i>Формування етнокультурної компетентності у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти</i>	
Валентина Богута	21
<i>Формування української ідентичності дітей молодшого шкільного віку засобами народнопісенної творчості</i>	
Наталя Богданець-Білошкаленко	23
<i>Формування культурної компетентності в профільній школі на уроках літератури</i>	
Алла Бойчук	25
<i>Національно-культурні аспекти при викладанні іноземної мови у ЗВО</i>	
Ірина Букрєєва	27
<i>Формування національної ідентичності засобами традиційних та сучасних українських символів</i>	
Марина Василик	30
<i>Вишивання як вид декоративно-прикладного мистецтва та його вплив на національно-патріотичне виховання молоді</i>	
Алла Владимірова, Ірина Поліщук	32
<i>Естетико-терапевтичний потенціал української народної пісні в закладах дошкільної освіти</i>	
Олександр Воробець	34
<i>Виховний потенціал вишиванки на уроках української мови у 5-6 класах</i>	
Оксана Галайчук	37
<i>Образ вишитої сорочки в українських колядках та щедрівках</i>	
Олександра Гандзюк	40
<i>Специфіка формування етнокультурної компетентності здобувачів освіти</i>	
Катерина Гораш	42
<i>Методи формування етнокультурної компетентності у здобувачів вищої освіти</i>	
Віталій Городецький	45
<i>Трансформація гуцульських традиційних прикрас до національного одягу</i>	

«Україно моя вишивана: етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки»

**Збірник тез
Міжнародної науково-практичної конференції,**

присвяченої Всесвітньому дню вишиванки

16 травня 2024 р.

(електронне видання)

За загальною редакцією Н. Богданець-Білоskalенко

Видавництво «Грамота»,
вул. Паньківська, 25, оф. 13, м.Київ, 01133.
тел./факс: (044) 253-98-04
info@gramota.kiev.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК №341 від 21.02. 2001 р

До збірника увійшли тези учасників Міжнародної онлайн-конференції «Україно моя вишивана: етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки» (16 травня 2024 року), присвяченої Всесвітньому дню вишиванки. У роботах розглянуто питання, пов'язані з різними аспектами етнокультурного та освітньо-виховного потенціалу української вишиванки: традиційні техніки вишивки різних регіонів; культура носіння й дослідження вишиванки українською інтелігенцією кінця ХІХ – початку ХХ століття; формування національно-культурної ідентичності сучасної молоді; інтерпретація та використання символів вишиванки в шкільному освітньому процесі; потенціал української вишивки в системі інклюзивної освіти дітей із особливими потребами; вишиванка в культурі України та національних спільнот; досвід збереження українських традицій у діаспорі та багато інших питань.